

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ ТВОРЧОГО, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО, ДУХОВНОГО І ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Вінницький державний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів

Анотація

Стаття присвячена побудові правильної стратегії роботи з обдарованими учнями як сукупності умов вирішення проблеми формування творчого потенціалу суспільства.

Акцентовується увага на системі роботи в позашкільному навчальному закладі, що спрямована на стимулювання творчого самовдосконалення учнів, сприяння їхній самореалізації, соціалізації в сучасному суспільстві.

Ключові слова: обдарованість, особистість, розвиток, позашкільний навчальний заклад.

The article is dedicated to building the right strategy to work with gifted students as a set of conditions to solve the problem of forming creative potential of society. Attention is focused on the system works in a non-school educational institution that aims to stimulate creative cultivation of students, promote their self, socialization in modern society.

Keywords: talent, personality, development, extracurricular school.

Вступ

У моменти глобальних перетворень у суспільстві на передній план поряд з іншими проблемами висувається і питання цінності людської особистості. Особливої актуальності набуває формування обдарованої особистості, як однієї з основних умов вирішення проблеми становлення творчого потенціалу держави. В першу чергу це стосується молоді, яка є достатньо великою суспільно-демографічною групою та головним носієм інтелектуального та фізичного потенціалу. Оволодіння загальнолюдськими цінностями, нормами демократичної культури, ключовими компетенціями, генерування високого рівня інтелектуально-творчих здібностей дозволяє молодим людям стати об'єктивним гарантом подальшого соціально-економічного й культурно-політичного розвитку суспільства. Відповідно актуалізується стимулювання впровадження в навчальних закладах інноваційних методів навчання та виховання, самоосвіта, максимальне використання інформаційних технологій. Пріоритетною метою позашкільного навчального закладу XXI століття стає виховання людини нового суспільства, формування конкурентноспроможної особистості з постійною потребою самореалізації та вдосконалення, почуттям відповідальності та соціальної активності. Робота педагогів в навчальних закладах нового типу направлена на розвиток особистих зусиль, власної відповідальності кожного вихованця за здійснення своєї мети, за свої вчинки, за свій успіх у житті, що забезпечує формування ціннісного ставлення до себе, до свого «Я» і, як наслідок, провокує виявлення і розвиток здібностей і таланту кожної молодої людини.

Виклад основного матеріалу

Проблему виховання обдарованих учнів досліджували стільки скільки існує сама педагогіка. Аспекти виховання обдарованої дитини розробляли педагоги і психологи різних часів. Попри солідні теоретичні і практичні результати, робота, у цьому напрямку залишається відкритою та актуальною і сьогодні, адже вона викликана складністю та багатогранністю самого явища обдарованості.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури виявлено, що дослідженню проблеми обдарованості приділяється належна увага. Д.Богоявленська, В.Дружинін, А.Матюшкін, Я.Пономарів, В.Шадриков та інші запропонували комплекс методик з розвитку дитячої обдарованості; О.М.Матюшкін, В.О.Моляко, Б.Д.Шадриков, Ф.Баррон, Дж.Гілфорд, А.Торренс, К.Тейлор та інші в концепціях творчої обдарованості висунули ідею дослідження природи обдарованості на основі аналізу творчого розвитку людини; Д.Б.Богоявленська, В.М.Дружинін,

О.Л.Кульчицька, О.М.Матюшкін, В.О.Моляко, М.М.Поташник, С.О.Сисоєва та інші вивчали розвиток інтелектуального і творчого потенціалу особистості; Б.Ф.Скіннер, К.А.ХеллерЮ Н.С.Лейтес, О.М.Матюшкін, В.О.Моляко та інші приділяли увагу питанням визначення підходів до розуміння психологічних основ та структури обдарованості.

О.М.Матюшкін розглядає обдарованість як загальну передумову творчого розвитку і становлення творчої особи і виділяє п'ять її структурних компонентів:

- домінуюча роль пізнавальної мотивації;
- дослідницька, творча активність, що виражається у виявленні нового, у постановці та розв'язанні проблем;
- можливість досягнення оригінальних рішень;
- можливості прогнозування та передбачення;
- здатність до створення ідеальних еталонів, які забезпечують високі естетичні, етичні, інтелектуальні оцінки [1].

Умови стимулювання і розвитку обдарованих і талановитих дітей на період їх навчання в професійно-технічних навчальних закладах Вінницької області системно створює Вінницький державний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Центр здійснює навчально-виховну, інформаційно-методичну, організаційно-масову, діяльність відповідно до річного плану роботи закладу. Реалізуються завдання та принципи громадянського, родинно-сімейного, морального, художньо-естетичного, превентивного, екологічного, трудового виховання, розвитку творчої особистості, формування здорового способу життя.

Особлива увага в роботі позашкільного навчального закладу художньо-естетичного спрямування звертається на дослідження та розвиток творчої обдарованості, яка безпосередньо впливає на успішність у багатьох сферах діяльності.

Російський учений О.Лук виділяє такі складові творчої обдарованості: спосіб кодування інформації; здатність до згортання розумових операцій; здатність до перенесення; побічне мислення; цілісність сприймання; готовність пам'яті; наближення понять; гнучкість мислення; гнучкість інтелекту; здатність оцінково характеризувати; здатність до «зчеплення»; легкість генерування ідей; швидкість мови; здатність доводити до кінця [2].

Дані компоненти враховуються керівниками гуртків, які працюють у Центрі естетичного виховання і є відправною точкою побудови занять.

Мережа гуртків Центру складає 22 гуртка (34 групи), в яких навчається 673 учні ПТНЗ. Навчання у гуртках здійснюється за державними та авторськими програмами. В навчально-виховному процесі використовуються 18 авторських програм. Постійно проводиться робота з реалізації завдань обласних програм:

- Регіональної програми художньо-естетичного виховання молоді ПТНЗ Вінниччини;
- Регіональної програми роботи з обдарованою молоддю «Творча обдарованість».

Педагогічний колектив центру постійно працює над новими формами роботи по сприянню розвитку творчої особистості, упроваджує сучасні навчально-виховні технології, працює над підвищенням професійної майстерності, зокрема через ефективні форми та методи навчання, над переходом на нові освітні моделі, інноваційні технології навчального процесу, виховання та розвитку особистості.

У сучасних умовах розвитку позашкільної освіти вагомим значення набуває впровадження ефективних інновацій у навчально-виховний процес Центру, а саме: робота в творчих групах, тренінгові заняття, педагогічні дискусії, дебати, творчі звіти, проектна технологія, захист інноваційного проекту, портфоліо тощо. Вже чималий досвід має заклад у застосуванні методу проектів у навчально-виховну діяльність. Саме використання проектних технологій є однією із найважливіших ознак сучасної культури, пов'язаної з творчою діяльністю людини, з наукою, мистецтвом, психологією тощо.

Ми погоджуємось з С.Шишовим, який зазначає що в контексті шкільної освіти варто говорити про метод творчих проектів. Учений визначає це поняття як «діяльність учня, в процесі якої під керівництвом учителя створюються матеріальні та духовні цінності, які мають певну новизну, причому проект виконується від ідеї до її повної реалізації» [2].

В навчально-виховний процес Центру було впроваджено виховні проекти активними учасниками яких являються учні професійно-технічних навчальних закладів області: «Толерантна педагогіка у виховному просторі»; «Мелодія моєї душі»; «Відкриваємо серця для добра»; «Музей

української пісні»; «Соціальна практика вихованців Вінницького державного центру естетичного виховання учнів ПТНЗ»; «Музейна педагогіка та її роль у формуванні художньо-естетичної компетенції учнів»; «Хочеш змінити державу – виховуй юнацтво»; «Творці краси»; «Обдаровані діти – майбутнє України».

Потреба суспільства в творчих, обдарованих, інтелектуально-розвинених громадянах, оновлення національної свідомості викликає необхідність у відповідній підготовці педагогів. Підвищенню педагогічної культури та підготовці педагогічних працівників до роботи з обдарованими вихованцями сприяють проекти, присвячені означеним проблемам. Для педагогів Центру впроваджуються наступні виховні проекти: «Підвищення професійної майстерності педагогів, розкриття їхнього творчого потенціалу»; «Упровадження освітніх інновацій – крок до атестації педагогічних працівників».

З метою підвищення ефективності роботи педагогічних працівників ПТНЗ в закладі організовано роботу методичних секцій, які координують науково-методичну та організаційну роботу окремих категорій педагогічних працівників ПТНЗ: культорганізаторів і художніх керівників, керівників правових клубів та гуртків, керівників музеїв при ПТНЗ, керівників гуртків технічної творчості та декоративно-ужиткового мистецтва, бібліотечних працівників ПТНЗ. Загалом, тематика методичних секцій спрямована на підвищення кваліфікаційного рівня педагогічних працівників, упровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес. Серед головних питань, що розглядаються на засіданнях методичних секцій:

- збагачення духовного світу учня шляхом поглиблення культуротворчого потенціалу закладу;
- інформаційні технології, як засіб розвитку творчих здібностей вихованців;
- формування творчих здібностей учнівської молоді в процесі науково-дослідницької діяльності в музеях при закладах ПТО;
- технологія організації та проведення особистісно-орієнтованого виховного заходу;
- застосування інноваційних технологій в організації роботи з учнівською молоддю у бібліотеках ПТНЗ;
- виховання творчої, соціально-активної особистості шляхом залучення учнівської молоді до участі у гуртках художньо-естетичного спрямування та інші.

У цілому в Центрі існують наступні напрямки роботи з обдарованими учнями:

1. Здійснення системи діагностики вихованців Центру з метою розвитку та підтримки юних талантів та обдарувань, на основі цих досліджень створюється та систематично поповнюється банк даних «Обдарованість». Згодом планується створення книги «Обдарована молодь ПТНЗ» в друкованому та електронному вигляді.
2. Психолого-педагогічна освіта педагогів і батьків, що має своєю метою розширення їхніх уявлень про природу і прояв обдарованості, особливості навчання і виховання обдарованих учнів тощо.
3. Формування необхідних особистісних якостей педагога для роботи з даною категорією учнів.
4. Створення в закладі соціально-психологічних умов для прояву і розвитку обдарованості учнів.
5. Надання психологічної допомоги учням і педагогам у вирішенні виникаючих у них проблем.
6. Врахування основних принципів складання навчальних програм для роботи із здібними дітьми.
7. Формування в освітньому співтоваристві певної психологічної установки у відношенні обдарованості: обдарованість — це унікальний цілісний стан особистості дитини, це велика індивідуальна і соціальна цінність, вона має потребу у виявленні і підтримці, але не повинна використовуватися як засіб забезпечення престижу навчального закладу

Висновок

Обдаровані діти – майбутнє кожної нації. Юна еліта України – це її гордість, честь і світова слава та велич, це розумовий потенціал Української держави, який прокладатиме дорогу українському суспільству до вершин світового прогресу. Тому сучасний навчальний заклад несе і постійно повинен нести величезну відповідальність перед суспільством за створення оптимальних

умов для інтелектуального, творчого і соціального розвитку кожного свого вихованця, а, отже, в діяльності кожного навчального закладу освіти повинні забезпечуватись психолого-педагогічні і методичні фактори оптимального та ефективного формування і розвитку обдарованих учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Матюшкин А.М. Загадки одаренности / А.М.Матюшкин. – М. : Школа-Прес, 1998.-808 с.
2. Метод проектів у початковій школі / Упоряд.: О. Онопрієнко, О. Кондратюк. – К.: Шк. Світ, 2007. – 128 с. – (Б-ка «Шк. світу»).
3. Як допомогти дитині стати творчою особистістю / Упоряд. Л.Шелестова. – К.: Ред. Загальнопед. Газ., 2003. – 112 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

Олена Дмитрівна Ліщун – методист вищої категорії Вінницького державного центру естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів, м.Вінниця, arnika557@meta.ua

Olena Dmitrievna Lyshchun - methodologist of the highest category of Vinnitsa State Center for Aesthetic Education of Vocational School Students, Vinnytsia, arnika557@meta.ua